

નિવૃત્તિને યાદગાર બનાવવા શું કરવું જોઈએ ?

ગયા અઠવાડિયે નવસારી જીલ્લાની શાળાના નિવૃત્ત કમચારીઓના શુભેચ્છા અને સન્માન સમારંભમાં હાજર રહેવાનું થયું. જીલ્લા શિક્ષણાધિકારી અને શૈક્ષણિક સંઘ દ્વારા યોજાયેલ આ સમારંભ ખરેખર પ્રેરણાદાયી અને ખૂબ જ સુંદર રહ્યો હતો. આ પ્રસંગે નિવૃત્ત કર્મચારીને કરેલ સંબોધન, હવે પછી નિવૃત્ત થનાર કમચારીઓને ઉપયોગી થઈ પડશે.

વ્યક્તિ જ્યારે ઉમરને કારણે ફરજમાંથી નિવૃત્ત થાય છે, ત્યારે માત્ર વ્યક્તિ નિવૃત્ત નથી થતી પણ તેની સાથે એક ફિલોસોફી પણ નિવૃત્ત થાય છે. કારણ કે, કામ કરનાર દરેક વ્યક્તિ પોતાની વિચારધારા પ્રમાણે કામ કરતો હોય છે. દરેકની કામ કરવાની રીતિ અને નીતિ અલગ અલગ હોય છે. માટે તો નિવૃત્ત થયા પછી પણ તે વ્યક્તિની ગેરહાજરીમાં સંસ્થામાં ચર્ચા થતી હોય છે કે, ફલાણા ભાઈ આ રીતે કામ કરતા હતા. આમ આ રીતે એટલે જ ફિલોસોફી કે જેને સ્ટાફના લોકો યાદ કરતા હોય છે. પછી તે રીતિ-નીતિ હકારાત્મક હોય કે નકારાત્મક.

નિવૃત્તિ એટલે શું ? ઉમરને કારણે ફરજ પરથી સેવામુક્ત થવું એતો નિવૃત્તિનો જ્ઞાનાત્મક અર્થ કહી શકાય. પણ સવેદનાત્મક રીતે જોવા જઈએ તો નિવૃત્તિ એટલે કુટુંબ અને સમાજે કરેલ ઉપકારનો બદલો આપવાનો સમય. આમ નિવૃત્ત થયા પછી વ્યક્તિએ નવરા બેસી રહેવાનું નથી. એણે પોતાના કુટુંબ માટે અને સમાજ માટે પોતાની ફરજ અદા કરવાની છે. નોકરીના સમય દરમિયાન ટાઇમ નહિ મળવાને કારણે કુટુંબ અને સમાજમાં રહીને પણ તેમને ટાઇમ આપીને તેમના માટે જોઈએ તેટલા પ્રમાણમાં કામ કરી શક્યા હોતા નથી. જ્યાં કામ કરતા હતા તે સંસ્થામાં જ જાગૃત અવસ્થાનો તમારો મોટાભાગની સમય પસાર થયો છે. ત્યારે હવે પછીનો સમય કુટુંબ અને સમાજ માટે પણ ફાળવવો જોઈએ. જ્યારે કુટુંબ કે સમાજને સમય આપો છો ત્યારે તમારા વર્તન વ્યવહાર એવા રાખજો કે જે અન્ય લોકોને ગમે. નવરા પાડીને બીજાને હેરાન કરવામાં કે બદલો લવામાં કે નડવામાં સમય ન ફાળવાય એનું ધ્યાન રાખજો. મારા એક પરિચિત નિવૃત્ત થયા પછી લોકો વિરુદ્ધ કે પોતાની સોસાયટી વિરુદ્ધ સરકારમાં અરજીઓ કરીને આનંદ અને સંતોષ માને છે. પરિણામ સ્વરૂપ તે વ્યક્તિ લોકોમાં ખૂબ જ અપ્રિય થઈ ગઈ છે. તેવી જ રીતે એક ભાઈ પણ નિવૃત્ત પછી ઘરમાં વધુ સમય આપવા લાગ્યા. પુત્રવધૂના કામમાં માંથું મારીને નાનીનાની બાબતોના ખાંચા કાઢવા લાગ્યા. પરિણામે વહુ અને છોકરાથી આ ઉમરે પણ જુદા રહેવાનો વારો આવ્યો. આમ નિવૃત્ત થયા પછી કુટુંબ કે સમાજમાં નકારાત્મક પ્રવૃત્તિ ના કરતા હકારાત્મક પ્રવૃત્તિ કરીને લોકપ્રિય બનવું જોઈએ. આ રીતે નિવૃત્ત વ્યક્તિના હું બે પ્રકાર પાડું છું. પ્રથમ નિવૃત્ત વ્યક્તિ એટલે એ જ્યાં જાય ત્યાં આનંદ હોય અને બીજો પ્રકાર એટલે એ જ્યારે જાય ત્યારે આનંદ હોય. તમારે સમાજમાં ઉપરોક્ત બેમાંથી કેવા બનવું છે એ તમારે જ નક્કી કરવાનું છે.

નિવૃત્ત થયા પછી એક બીજું લેબલ પણ લાગી જાય છે અને તે છે ભૂતપૂર્વ. સંસ્થા કે સમાજ તમને જે તે સંસ્થાના ભૂતપૂર્વ કર્મચારી તરીકે ઓળખે છે. ત્યારે માત્ર ભૂતપૂર્વ ન બની રહેતા અભૂતપૂર્વ પણ બની

શકાય. કઈ રીતે ? તો કર્મચારી જ્યારે નિવૃત્ત થતો હોય છે ત્યારે તેના સ્થાને અન્ય કર્મચારીની નિયુક્તિ તાત્કાલિક ધોરણે થતી નથી. આવા સમયે ખાલી જગ્યાને કારણે ગુણવત્તા યુક્ત કામ પૂર્ણ કરવામાં સંસ્થાને ખૂબ જ મુશ્કેલી પડે છે. તો જ્યાં સુધી જે તે જગ્યા ન પૂરાય ત્યાં સુધી સંસ્થામાં માનદસેવા આપીને અભૂતપૂર્વ બની શકાય. આમ પણ તમે જે સંસ્થામાં ફરજ બજાવી છે એ સંસ્થા તમારી જ હતી અને તેને તમને ફરજ બજાવવાની તક આપી તે તેનો ઉપકાર હતો. આ ઉપકારનો બદલો વાળવો જોઈએ. તમે નિવૃત્ત થયા પછી પણ તમારી સાથે જે તે સંસ્થાનું લેબલ જિંદગીભર લાગેલું જ રહેવાનું છે. સમાજમાં જઈને તમે કોઈ સારું કે ખોટું કરશો એટલે લોકો તરત જ કહેવાના છે કે, પેલી સંસ્થાનો કર્મચારી હતો. આમ નિવૃત્તિ પછી પણ તમારા કર્મો તમારી સંસ્થાના નામ સાથે જોડાય જ છે. માટે તો નિવૃત્તિ પછી એવા કામ કરવા જોઈએ કે જેના કારણે તમારી સંસ્થા અને તમારું કુટુંબ તમારા માટે ગૌરવ લઈ શકે. હવે તમને સમયની કોઈ ખોટ નથી. આ સમયનો પૂરેપૂરો ઉપયોગ સેવામાં આપી પોતાની જાત અને કુટુંબને આનંદમાં રાખીને ગૌરવ મેળવો અને અપાવો.

નિવૃત્તિ પછી ખાસ શું કરવું જોઈએ તો. મળેલ ફંડ પૈસાનો યોગ્ય ઉપયોગ કરો. એક સાથે મોટાભાગના પૈસા વાપરી ના દેશો કે કોઈને ઉછીના પણ ના આપો. કોઈ સામાજિક સંસ્થામાં માનદસેવા આપો. જેથી સમય પસાર થશે સાથે આનંદ પણ આવશે અને તમે કોઈને નડશો પણ નહિ એ વધારાનો ફાયદો. પોતાના શરીરની ફીટનેશ જાળવો. આ માટે દરરોજ બે કલાક તમારા શરીરના સ્વાસ્થ્ય માટે આપો. અત્યાર સુધી નોકરીને કારણે સમય મળતો નહતો, પણ હવે પોતાના શરીર માટે તો સમય ફાળવો જ. કોઈ એક શોખ નક્કી કરો અને તેની પાછળ પણ કેટલોક સમય ફાળવો. જેથી જીવન જીવવામાં ચેઈન્જ મળશે. ખાસ તો રાજ્ય બહાર ફરવા જાવ. જો ભારતમાં તમે ફરેલા હોવ તો કોઈ પરદેશની પણ મુલાકાત લો. આ બાબત ખાસ કરવા જેવી છે. તો તમને ખ્યાલ આવશે અને મજા પણ આવશે કે દુનિયા શું ચીજ છે ? તમારું ફેમીલી ટ્રી - કુટુંબ વૃક્ષ બનાવો. સાથે એવી કેટલીક પ્રવૃત્તિઓ ના કરો કે જેના કારણે તમને કે તમારા કુટુંબ કે તમારી સંસ્થાને જાણે અજાણે નુકશાન થાય. મોટા અને ખોટા ખર્ચ ના કરો. જેથી તમારી મૂડી વપરાઈ જાય અને તમારે બીજાને આધિન જીવવું પડે. ઘરમાં કે સમાજમાં મોટા કે સારા દેખાવા માટે તમારી મૂડીનો વધારે પડતો ઉપયોગ ના કરો કે જેથી તમે ખાલી થઈ જાવ. સાથે ખોટી કંજૂસાઈ કરીને પૈસા ના બચાવો. જેથી તમારી ગણતરી લોભિયા કે કંજૂસમાં થાય. ખૂબ લાંબા ગાળાની યોજનામાં પૈસા ના રોકો. કે જેથી એ પૈસાનો ઉપયોગ તમે કરી જ ના શકો. તમારા પૈસા તમે વાપરી શકો એવું આયોજન કરો. તમારી લાઈફ સ્ટાઇલ બદલો. ઘરમાં કે સોસાયટી સાથે અનુકૂળન સાધો. ઘરમાં નવી પેઢી છોકરા અને વહુ સાથે સમાધાનકારી અભિગમ અપનાવો. આમ તમને મળેલી નિવૃત્તિ એ જીવનનો એક ભાગ છે. આ ભાગને સકારાત્મક રીતે લઈ હકારાત્મક કર્મો દ્વારા તમારા માટે અને તમારા કુટુંબ માટે યાદગાર બનાવો. જેથી તમારી નવી પેઢી તમારા માટે ગૌરવ લઈ શકે.